

Ústav pro výzkum veřejného mínění ČSAV provedl ve dnech 30. 6. - 10. 7. 1968 výzkum k některým politickým a hospodářským problémům ČSSR. Do terénního průzkumu na celém území státu bylo zapojeno 206 tazatelů ústavu, vyhodnocovány byly odpovědi 1610 dotázaných. Výběrový soubor byl sestaven kvótním výběrem podle zásad reprezentativnosti pro populaci ČSSR starší 18 let.

Některé výsledky byly vzhledem k momentální aktuálnosti zveřejněny již 12. července 1968.

Výzkum byl realizován za rušné vnitropolitické situace po zveřejnění článku "2.000 slov", který vyvolal značný ohlas a diametrálně odlišné reakce, jak doma tak i v zahraničí. Charakteristické pro dobu provedení výzkumu bylo i ukončení velitelsko-štábního cvičení spojeneckých armád na území republiky a průtahy s jejich odchodem. Lze předpokládat, že veřejné mínění bylo významně těmito skutečnostmi ovlivněno. Při posuzování formulací otázek i hodnocení výsledků je nutné brát v úvahu dobu dotazování.

Předpokládaná předběžná zpráva si nečiní nárok na podrobný popis, úplné zhodnocení a interpretaci všech otázek meritorních, omezuje se hlavně na technický popis základní sestavy. Rovněž otázky metodologického charakteru nejsou zde blíže diskutovány. Úplné zpracování výsledků výzkumu bude provedeno později a publikováno v závěrečné zprávě v druhé polovině r. 1968.

V dalším textu je uvedeno jen třídění prvního stupně. Z třídění druhého stupně je popsáno jen členění odpovědí na české kraje a na Slovensku zvlášť. Různá "N" u jednotlivých otázek jsou způsobena tím, že na téměř každou otázku několik dotázaných neodpovědělo. Rozdíly v absolutních četnostech jsou ovšem naprosto nevýznamné a jsou uváděny pouze pro přesnost. Výsledky jsou uváděny vždy v procentech, a to za celou ČSSR, české kraje a Slovensko zvlášť.

Výsledky výzkumu

1. "Dáváte přednost tomu být členem politické strany, případně některé organizace s politickým programem /nemáme na mysli např. ROH, ČSM apod./ nebo raději nechcete být členem žádné takové organizace?"

	ČSSR N=1601 %	České kraje N=1113 %	Slovensko N=486 %
"Jsem již organizován"	27	26	24
"Nejsem a nechci být organizován"	50	48	53
"Nejsem, ale chtěl bych být organizován"	13	13	12
"Jsem, ale kdybych mohl, raději bych organizován nebyl"	4	5	3
"Nevím, neuvažoval jsem o tom"	6	6	8

Z odpovědí vyplývá, že ještě 13 % občanů /vedle 27 % organizovaných/ by se chtělo politicky organizovat. Rozdíl mezi českými kraji a Slovenskem je nevýznamný. Zajímavým zjištěním je skutečnost, že 4 % organizovaných odpovědělo "Jsem, ale kdybych mohl raději bych organizován nebyl". Přitom tři čtvrtiny /z těchto 4 %/ jsou členové KSČ.

2. "Domníváte se, že by bylo prospěšné, aby u nás vznikla nová politická strana, která by neměla socialistický program a stála mimo Národní frontu?"

	ČSSR N=1595 %	České kraje N=1109 %	Slovensko N=484 %
"Bylo by to prospěšné"	26	28	22
"Nebylo by to prospěšné"	53	54	51
Jiný názor	5	3	8
"Nevím, nemám názor"	16	15	19

Více než čtvrtina československé populace se domnívá, že by vznik nové politické strany stojící mimo Národní frontu byl prospěšný. V českých krajích se tento názor objevuje statisticky významně častěji než na Slovensku.

3. Myslíte, že je v současné době svobody projevu málo, dostatek nebo až příliš?"

	ČSSR N=1601 %	České kraje N=1113 %	Slovensko N=486 %
"Málo"	20	21	20
"Dostatek"	58	58	52
"Až příliš"	20	19	24
"Nevím, nemám názor"	2	2	4

Z tabulky je zřejmé, že na Slovensku se statisticky významně častěji objevuje názor, že svobody projevu je až příliš.

4. "Hodně se hovoří o novinářích, ať píší články nebo vystupují v rozhlasu či televizi. Můžete říci, zda v posledních týdnech Vaše důvěra k novinářům:

	ČSSR N=1602 %	České kraje N=1114 %	Slovensko N=486 %
"Spíše stoupla"	55	58	48
"Zůstala v podstatě stejná"	30	30	32
"Spíše klesla"	8	7	10
"Nevím, nemohu posoudit"	7	5	10

U odpovědí na tuto otázku je zajímavé, že v českých krajích stoupla důvěra v novináře podstatně významněji než na Slovensku, kde naopak klesla u většího procenta populace než v českých krajích.

5. "KSČ dnes vystupuje jako vedoucí politická síla v našem státě. Jak Vám tato skutečnost vyhovuje ?"

	ČSSR N=1602 %	České kraje N=1114 %	Slovensko N=486 %
"Vyhovuje"	37	32	50
"Částečně vyhovuje"	34	34	34
"Nevyhovuje"	20	25	7
"Nevím, nemám názor"	9	9	9

Odpovědi na tuto otázku významně diferencují mezi českými kraji a Slovenskem. Vedoucí úloha KSČ /KSS/ vyhovuje v českých krajích třetině populace, na Slovensku polovině. Nevyhovuje čtvrtině populace českých krajů, kdežto jenom 7 % populace slovenské.

6. "Jak tato skutečnost vyhovuje lidem, které znáte ?"

	ČSSR N=1598 %	České kraje N=1111 %	Slovensko N=484 %
"Vyhovuje"	18	14	29
"Částečně vyhovuje"	48	47	47
"Nevyhovuje"	20	26	8
"Nevím, nemám názor"	14	13	16

U této otázky, stejně jako u předchozí, se ukazuje významný rozdíl mezi odpovědmi z českých krajů a Slovenska. Velmi zajímavé je srovnání této otázky s předchozí. Ukazuje se tu významný posun od odpovědi "Vyhovuje" k odpovědi "Částečně vyhovuje".

Tato otázka /č.6/ byla položena jako projektivní. Je pravděpodobné, že dotázaní zde vyjádřili svůj osobní postoj otevřeněji a upřímněji než v otázce předchozí.

7. "Myslíte, si, že KSČ je politická síla, která je schopna zajistit v naší republice rozvoj socialismu a demokracie ? "

	ČSSR N=1599	České kraje N= 1111	Slovensko N=486
	%	%	%
"Ano"	54	48	66
"Nevím"	26	27	25
"Ne"	20	25	9

Více než polovina populace ČSSR si myslí, že KSČ je politická síla, která je schopná zajistit v naší republice rozvoj socialismu a demokracie. Třídění na české kraje a Slovensko opět ukazuje významný rozdíl v odpovědích. Na Slovensku tento názor zastávají dvě třetiny populace, v českých krajích necelá polovina.

8. "Myslíte si, že v naší republice existuje i jiná politická síla než KSČ, která by byla schopna zajistit rozvoj socialismu a demokracie ?"

	ČSSR N=1603	České kraje N=1115	Slovensko N=486
	%	%	%
"Ano"	21	27	9
"Nevím"	35	33	40
"Ne"	44	40	51

Pouze pětina populace ČSSR se domnívá, že v naší republice existuje i jiná politická síla než KSČ, která by byla schopna zajistit rozvoj socialismu a demokracie. Tento názor se v českých krajích objevuje třikrát častěji než na Slovensku. Více než třetina populace přitom odpovídá "Nevím", což je v tomto případě pravděpodobně možno chápat jako odpověď "Nevím o takové síle".

9. "Zdůvodněte, prosím, svoji odpověď na předchozí dvě otázky /ot. č. 7 a č. 8/"

	ČSSR N=1610 %	České kraje N=1116 %	Slovensko N=487 %
Odpovědělo	94	95	93
Neodpovědělo	6	5	7
Více připomínek uvedlo	20	20	20

roznámka: Každá alternativa odpovědi měla teoreticky stejnou možnost být zvolena. Proto jsou u každé odpovědi zvlášť vypočtena procenta z počtu voleb k celému N. /Počet osob v souboru/.

	ČSSR N=1610 %	České kraje N=1116 %	Slovensko N=487 %
1. "Věřím jen v KSČ"	14	11	22
2. "Není jiná organizace než KSČ, která je schopna tento úkol splnit, není možné, aby to byla jiná organizace-KSČ zastupuje pracující"	22	19	30
3. "Z dosavadních stran Národní fronty žádná-v republice neexistuje jiná schopná politická síla"	13	9	22
4. "Aby to mohla být KSČ, musí se očistit od různých živlů"	7	8	5
5. "I ostatní strany Národní fronty jsou schopny zajistit rozvoj socialismu a demokracie"	10	12	5
6. "KSČ není již schopnou politickou silou -potřebujeme vybudovat jinou"	16	21	5
Jiná odpověď	17	20	10
Dotázaný neví, nezajímá se o politiku, atd.	15	15	15

Odpovědi na 9. otázku takto zkatégorizované vysvětlují a dokreslují odpovědi na předcházející dvě otázky.

10. "Řekl byste, že jste s prací naší vlády spokojen, částečně spokojen nebo nespokojen ? "

	ČSSR N=1599 %	České kraje N=1113 %	Slovensko N=484 %
"Spokojen"	33	29	41
"Částečně spokojen"	55	57	50
"Nespokojen"	8	9	5
"Nevím, nemám názor"	4	5	4

V českých krajích je s prací naší vlády spokojeno podstatně menší procento občanů než na Slovensku, častěji než na Slovensku jsou spokojeni pouze částečně.

11. " V dubnu t. r. byla jmenována nová vláda republiky. Jaká rozhodnutí či opatření by podle Vašeho názoru měla v nejbližší době přijmout?"

	ČSSR N=1610 %	České kraje N=1116 %	Slovensko N=484 %
Odpovědělo	91	92	88
Neodpovědělo	9	8	12
Více připomínek uvedlo	31	31	30
1.Ozdravení národ. hospodářství, změny v řízení	25	29	17
2.Zvýšit životní úroveň	21	20	24
3.Důsledné plnění akčního programu KSČ; vládního prohlášení, programu vlády	16	16	18
4.Federalizace; národnostní otázka; výběr kandidátů pro volby	12	7	17
5.Zvýšit mzdy	7	6	8
6.Uskutečňovat nezávislou zahraniční politiku; změnit kurs zahraniční politiky	5	6	4
7.Ozdravení zemědělství; zlepšení podmínek	5	5	7
8.Snížit ceny	4	4	4
Jiná odpověď	26	31	15

Poznámka: výpočet procent proveden stejně jako u ot. č. 9.

Odpovědi opět ukazují na poněkud rozdílné postoje populace českých krajů a Slovenska.

12. "Co soudíte o závěrech zasedání ÚV KSČ v květnu 1968 ? Ovlivní vývoj naší společnosti příznivě, nepříznivě, nebo se nic nezmění ?"

	ČSSR N=1600 %	České kraje N=1115 %	Slovensko N=483 %
"Příznivě"	56	53	63
"Nepříznivě"	1	1	1
"Nic se nezmění"	21	24	12
Jiná odpověď	7	7	7
"Nevím, nemám názor"	15	15	17

České kraje hodnotí vliv květnového pléna ÚV KSČ méně optimisticky než Slovensko. Méně lidí soudí, že ovlivní vývoj příznivě, více se jich domnívá, že se nic nezmění.

13. "Myslíte, že mimořádný sjezd KSČ ovlivní vývoj naší země k lepšímu, k horšímu nebo se nic nezmění ?"

	ČSSR N=1600 %	České kraje N=1113 %	Slovensko N=485 %
"K lepšímu"	63	59	69
"Nic se nezmění"	17	21	9
"K horšímu"	1	1	2
Jiná odpověď	7	7	6
"Nevím"	12	12	14

Na tuto otázku odpovídá slovenská veřejnost optimističtěji než veřejnost českých krajů. Pro celou republiku ovšem platí, že téměř dvě třetiny všech obyvatel očekává, že mimořádný sjezd KSČ ovlivní vývoj naší země k lepšímu.

14. "Zajímá nás Váš názor na to, čím by se měl mimořádný sjezd KSČ především zabývat. Uveďte, prosím, problémy, které považujete za nejdůležitější"

	ČSSR N=1610 %	České kraje N=1116 %	Slovensko N=487 %
Odpovědělo	92	92	91
Neodpovědělo	8	8	9
Více problémů uvedlo	34	32	39
1. Opatření ke zvýšení důvěry v KSČ /udělat si pořádek ve straně, očista atp./	36	49	27
2. Hospodářské otázky; průmyslová výroba/výstavba průmyslu, přestavba, plánování/	17	19	14
3. Zvýšení životní úrovně /zvýšení platů, snížení cen, úprava důchodů atd./	15	13	20
4. Otázky vnitřní politiky /školství, výstavba atp./	13	14	11
5. Federalizace, přestavba státních orgánů	10	3	27

pokračování

pokračování

	ČSSR N=1610 %	České kraje N=1116 %	Slovensko N=487 %
6. Otázky mezinárodní politiky /zlepšení zahraničních styků, svéprávnost atp./	5	4	5
7. Zlepšení zemědělské výroby a zlepšení podmínek	4	3	5
Řešení bytové otázky	3	3	2
Jiná odpověď	16	15	18

Poznámka: Výpočet procent jako u otázky č. 9.

Z porovnání českých krajů a Slovenska je zřejmé, že obyvatelstvo českých krajů má poněkud odlišný názor na důležitost problémů, kterými by se mimořádný sjezd měl zabývat, než obyvatelé Slovenska.

15. "Jmenujte osobnosti současného veřejného a politického života, jímž nejvíce důvěřujete. Uveďte nejvýše tři."

	ČSSR N=1610		České kraje N=1116		Slovensko N=487	
	počet hlasů	%	počet hlasů	%	počet hlasů	%
1. Dubček	1 150	71	691	62	457	94
2. Svoboda	1 017	63	726	65	290	60
3. Šik	435	28	400	36	35	7
4. Císař	348	22	319	29	29	6
5. Smrkovský	335	21	257	21	97	20
6. Černík	276	17	106	9	69	14
7. Husák	210	13	19	2	190	39
8. Hanzelka	153	10	148	13	5	1
9. Goldstücker	136	8	130	12	6	1
10. Borůvka	50	3	42	4	8	2

Poznámka: každá osobnost měla teoreticky stejnou možnost být jmenována. Proto jsou u každého jména zvlášť vypočtena procenta z počtu voleb k celému N.

Tro české kraje a Slovensko je pořadí rozdílné /počet hlasů a procenta viz výše uvedená tabulka/.

Pořadí v českých krajích /N=1116/	Pořadí na Slovensku /N=487/
1. Svoboda	1. Dubček
2. Dubček	2. Svoboda
3. Šik	3. Husák
4. Císař	4. Smrkovský
5. Smrkovský	5. Černík
6. Hanzelka	6. Šik
7. Goldstücker	7. Císař
8. Černík	8. Biřák
9. Borůvka	9. Lenárt
10. Pavel	10. Hájek

16. "Hodnotíte-li politické události v naší republice, mohl byste ukázat na teploměru, jakou máte dnes důvěru v KSČ ? "

	ČSSR N=1605 %	České kraje N=1116 %	Slovensko N=487 %
Naprostá důvěra	11	10	12
Důvěra	40	34	52
Ani důvěra, ani nedůvěra	36	39	31
Nedůvěra	10	13	5
Naprostá nedůvěra	3	4	0

Poznámka:teploměrem se zde rozumí pomůcka, kterou tazatelé ukázali dotázanému. Stupně teploty byly zároveň popsány odpověďmi na otázku /odpovědi v tabulce/. Ukazuje se, že na Slovensku je důvěra v KSČ /KSS/ významně vyšší než v českých krajích, naprostá nedůvěra úplně chybí.

17. "A jakou jste měl důvěru v KSČ před lednem 1968? "

	ČSSR N=1604 %	České kraje N=1116 %	Slovensko N=486 %
Naprostá důvěra	8	10	5
Důvěra	17	18	15
Ani důvěra, ani nedůvěra	29	25	38
Nedůvěra	27	26	27
Naprostá nedůvěra	19	21	15

V této otázce se ukazuje, že před lednem 1968 byla důvěra v KSČ v českých krajích významně větší než na Slovensku.

Velmi zajímavé je srovnání odpovědí na obě otázky. Toto srovnání ukazuje, že na Slovensku vzrostla důvěra v KSČ mnohem pronikavěji než v českých krajích, poklesla méně než v českých krajích.

	ČSSR N=1610 %	České kraje N=1116 %	Slovensko N=687 %
Vzestup důvěry	51	47	63
Pokles důvěry	9	11	4
Stejná důvěra	40	42	33

V následujících tabulkách je zachycen pohyb mezi jednotlivými stupni důvěry a nedůvěry.

"Vzestup důvěry"	ČSSR N=1610 %	České kraje N=1116 %	Slovensko N=487 %
Z "Nedůvěry" na "důvěru"	15	12	22
Z "Ani důvěra, ani nedůvěra" na "důvěru"	16	13	25
Z "Nedůvěry" na "Ani důvěra, ani nedůvěra"	20	21	16
Celkem	51	46	63
Jiné hodnocení	49	54	37

"Pokles důvěry"	ČSSR N=1610 %	České kraje N=1116 %	Slovensko N=487 %
Z "Nedůvěry" na "důvěru"	1	1	0
Z "Ani důvěra, ani nedůvěra" na "nedůvěru"	2	3	1
Z "Důvěry" na "Ani důvěra, ani nedůvěra"	6	7	3
C e l k e m	9	11	4
Jiné hodnocení	91	89	96

"Stejná důvěra"	ČSSR N=1610 %	České kraje N=1116 %	Slovensko N=487 %
Důvěra	11	13	5
Ani důvěra, ani nedůvěra	10	9	12
Nedůvěra	18	19	16
C e l k e m	39	41	33
Jiné hodnocení	61	59	67

Nejzajímavější je poslední tabulka, ze které je zřejmé, že 18 % občanů nedůvěru v KSČ mělo před lednem, a má ji i dnes a 10 % občanů zůstalo indiferentní u "Ani důvěry, ani nedůvěry" kterou mělo už před lednem 1968. Celkem tedy události posledního půl roku neovlivnily k lepšímu nepříznivý postoj vůči KSČ u 28 % občanů.

18. "Se kterou z uvedených možností dalšího politického života u nás byste nejspíše souhlasil ? "

	ČSSR N=1603 %	České kraje N=1114 %	Slovensko N=407 %
Aby se všechny politické strany a organizace demokraticky dohodly na společném základním programu budování republiky	65	63	69
Aby každá politická strana i organizace samostatně prosazovala svůj program bez dohody s ostatními a snažila se získat si většinu	28	32	19
Nevím, nemám názor	7	5	12

Z volby odpovědí vyplývá, že v českých krajích se tendence k programovému pluralismu objevuje relativně častěji než na Slovensku. Přitom ovšem dvě třetiny československé populace souhlasí s demokratickou dohodou na společném základním programu budování republiky.

19. "Myslíte, že je správné, aby Národní fronta sdružovala všechny politické strany a organizace a spolu s nimi připravila volby a novou ústavu ČSSR ?"

	ČSSR N=1590 %	České kraje N=1108 %	Slovensko N=486 %
Je to správné	67	67	66
Není to správné	19	21	11
Nemám názor, nevím	14	12	20

Pro Národní frontu se vyslovují dvě třetiny obyvatelstva celé ČSSR. Rozdíl mezi českými kraji a Slovenskem je tu nevýznamný. Zato u odpovědi "Není to správné" se objevuje statisticky významný rozdíl. Proti systému Národní fronty se vyslovuje mnohem více lidí z českých krajů než ze Slovenska.

20. " Byl byste pro to, aby Československo zanechalo výstavby socialismu a vstoupilo na cestu kapitalistického rozvoje nebo jste pro další rozvoj socialismu ?"

	ČSSR N=1596 %	České kraje N=1111 %	Slovensko N=483 %
Jsem pro cestu kapitalistického rozvoje	5	6	4
Jsem pro další rozvoje socialismu	86	85	88
Nevím, nepřemýšlel jsem o tom	9	9	8

Odpovědi na tuto otázku jednoznačně dosvědčují prosocialistickou orientaci československé populace

21. "Mohl byste jmenovat některou stranu nebo organizaci, jejíž program se nejvíce blíží Vaším názorům ?"

Počty dotázaných, kteří odpověděli:

	ČSSR N=1610 %	České kraje N=1116 %	Slovensko N=487 %
Odpovědělo	85	64	67
N neodpovědělo	35	36	33
KSC /KSS/	38	34	42
Sociální demokracie	5	6	3
Klub angažovaných nestraníků	3	3	1
Jiné strany nebo organizace	7	5	13
Československá strana lidová	-	8	-
Československá strana socialistická	-	7	-
Strana slovenskej obrody	-	-	2
Strana Slobody	-	-	1

Při hodnocení odpovědí na tuto otázku je nutno vzít v úvahu, že jde o otázku otevřenou, kdy každý dotázaný volí odpověď spontánně, aniž je mu nabídnuto několik alternativ k výběru. Tím závažnější je vol-

ba programu KSČ /KSS/ _ 38 %. Ostatní strany a organizace dostaly příliš málo hlasů na to, aby statistická významnost výsledků dávala možnost jakékoliv interpretace. Dokonce součet hlasů pro programy všech jiných stran a organizací je statisticky významně menší, než suma hlasů pro program KSČ /KSS/. Přitom významně více než v českých krajích se pro program komunistické strany vyslovilo Slovensko.

22. " V poslední době se uvažuje o zřízení rad pracujících /podnikové rady, dělnické rady/, které by se podílely na řízení podniků. Rady by byly voleny zaměstnanci podniku. Pokud jste o tom slyšel, vyjádřete, prosím, svůj názor na zřízení těchto rad. Vyberte z odpovědí tu, která je Vám nejbližší."

	ČSSR N=1603 %	České kraje N=1115 %	Slovensko N=486 %
Nevím o tom nic	33	29	42
Slyšel jsem o tom a považuji to za prospěšné	53	58	43
Slyšel jsem o tom a nepovažuji to za prospěšné	10	10	10
Jiný názor	4	3	5

V době, kdy byla tato otázka položena /počátek července/, byla informovanost o podnikových radách pracujících ještě malá /na Slovensku menší než v Českých krajích/. Z těch, kteří o tom slyšeli, se vyslovuje pětikrát více lidí pro prospěšnost jejich zřízení než pro neprospěšnost.

23. "Jak hodnotíte hospodářskou situaci Československa ? Vyberte jedno z následujících tvrzení. "

Hospodářská situace v Československu je :

	ČSSR N=1604 %	České kraje N=1116 %	Slovensko N=487 %
Bezvýhodná	3	3	2
Velmi kritická a možností zlepšení za dlouhou dobu	50	53	43
Vážná, ale s možností zlepšení do dvou až tří let	36	35	39
Dobrá, i když s dílčími nedostatky	6	5	8
Nevím, nemohu posoudit	5	4	8

Z odpovědí je zřejmé, že československá populace hodnotí hospodářskou situaci své země realisticky. Na Slovensku se přitom objevuje méně kritické hodnocení než v českých krajích.

24. "Jaké jsou podle Vašeho názoru hlavní příčiny dnešní složité hospodářské situace Československa? Uvádím některé z možných příčin. Vyberte tři nejdůležitější.

	ČSSR N=1610 %	České kraje N=1116 %	Slovensko N=487 %
Odpověděl na otázku	97	98	95
Neodpověděl na otázku	3	2	5
Příliš velké zaměření na těžký průmysl	31	38	16
Špatný způsob řízení	70	72	67
Nízká technická úroveň zařízení	36	36	36
Výdaje na obranu/armáda, bezpečnost/	22	24	17
Velké půjčky do zahraničí	29	28	32
Nevhodná mezinárodní spolupráce	42	42	42

pokračování

pokračování

	ČSSR N=1610 %	České kraje N=1116 %	Slovensko N=487 %
Nízká kvalifikace odpovědných pracovníků	60	59	62
Jiná příčina	4	3	6
Nevím, nemám názor	3	2	6

Odpovědi na tuto otázku jsou zajímavé ve srovnání s odpověďmi na otázku následující.

Poznámka: vypočteno obdobně jako u otázky č. 9.

25. "V čem vidíte možnou nápravu dnešního stavu našeho hospodářství? Uvádíme některé z možných příčin. Vyberte tři nejdůležitější, můžete případně uvést i jiné."

	ČSSR N=1610 %	České kraje N=1116 %	Slovensko N=487 %
Odpověděl na otázku	97	98	95
N neodpověděl na otázku	3	2	5
Přestat se zaměřovat na těžký průmysl	24	29	13
Změnit způsob řízení hospodářství	62	63	61
Zvýšit technickou úroveň zařízení a strojů	42	43	42
Snížit výdaje na obranu /armáda, bezpečnost/	23	24	21
Nepůjčovat jiným státům	26	24	31
Změnit mezinárodní spolupráci	34	36	32
Přijmout půjčku ze zahraničí	28	28	28
Zařadit do hospodářských funkcí odborníky	56	57	55
Jiný názor	2	1	3
Nevím, nemohu posoudit	4	3	6

Srovnání odpovědí na ot. 24 a 25 podle pořadí určeného počtem voleb

<u>Příčiny</u>	ČSSR N=1610 %	<u>Možnosti nápravy</u>	ČSSR N=1610 %
Špatný způsob řízení	70	Změnit způsob řízení hospodářství	62
Nízká kvalifikace odpověd- ných pracovníků	60	Zařadit do hospodářských funkcí odborníky	56
Nevhodná mezinárodní spolu- práce	42	Zvýšit technickou úroveň zařízení a strojů	42
Nízká technická úroveň zařízení	36	Změnit mezinárodní spolu- práci	34
Příliš velké zaměření na těžký průmysl	31	Přijmout půjčku ze zahra- ničí	28
Velké půjčky do zahraničí	29	Nepůjčovat jiným státům	26
Výdaje na obranu /armáda, bezpečnost/	22	Přestat se zaměřovat na těž- ký průmysl	24
		Snižit výdaje na obranu /armáda, bezpečnost/	23
Jiná příčina	4	Jiný názor	2
Nevím, nemám názor	3	Nevím, nemohu posoudit	4

	České kraje N=1116 %		České kraje N=1116 %
Špatný způsob řízení	72	Změnit způsob řízení hospodářství	62
Nízká kvalifikace odpovědných pracovníků	59	Zařadit do hospodářských funkcí odborníky	57
Nevhodná mezinárodní spolu- práce	42	Zvýšit technickou úroveň zařízení a strojů	42
Příliš velké zaměření na těžký průmysl	38	Změnit mezinárodní spolu- práci	34
Nízká technická úroveň zařízení	36	Přijmout půjčku ze zahra- ničí	28

pokračování

pokračování : Příčiny

pokračování: Možnosti náprav

Velké půjčky do zahraničí	28	Nepůjčovat jiným státům	26
Výdaje na obranu /armáda, bezpečnost/	24	Přestat se zaměřovat na těžký průmysl	24
		Snížit výdaje na obranu /armáda, bezpečnost/	23
Jiná příčina	3	Jiný názor	2
Nevím, nemám názor	2	Nevím, nemohu posoudit	4

Slovensko
N = 487

Slovensko
N=487

% %

% %

Špatný způsob řízení	67	Změnit způsob řízení hospodářství	61
Nízká kvalifikace odpovědných pracovníků	62	Zařadit do hospodářských funkcí odborníky	53
Nevhodná mezinárodní spolupráce	42	Zvýšit technickou úroveň zařízení a strojů	42
Nízká technická úroveň zařízení	36	Změnit mezinárodní spolupráci	32
Velké půjčky do zahraničí	32	Nepůjčovat jiným státům	31
Výdaje na obranu /armáda, bezpečnost/	17	Přijmout půjčku ze zahraničí	28
Příliš velké zaměření na těžký průmysl	16	Snížit výdaje na obranu /armáda, bezpečnost/	21

pokračování

pokračování: Příčiny

pokračování: Možnosti nápravy

	Slovensko N=487 %		Slovensko N=487 %
Jiná příčina	6	Přestat se zaměřovat na těžký průmysl	13
Nevím, nemám názor	6	Jiný názor	3
		Nevím, nemohu posoudit	6

26. "Protože je třeba ozdravit naše národní hospodářství, bude provedena ekonomická reforma. Pro některé skupiny obyvatelstva to může přinést na přechodnou dobu jistá omezení. Myslíte si, že se Vaše životní úroveň na tuto přechodnou dobu sníží?"

	ČSSR N=1597 %	České kraje N=1110 %	Slovensko N=486 %
Ano	36	40	26
Nevím	37	32	48
Ne	27	27	26

Z rozdělení odpovědí na tuto otázku je zřejmé, že populace českých krajů je realističtější a pravděpodobně tolerantnější vůči přechodným ekonomickým omezením s pozitivní perspektivou. Velké procento u odpovědi "Nevím" svědčí o malé informovanosti pokud jde o různé důsledky praktického provedení ekonomické reformy.

27. "Za jak dlouhou dobu se podle Vašeho názoru projeví základní obrat k lepšímu v národním hospodářství, který přinese i podstatné zvýšení Vaší životní úrovně? "

	ČSSR N=1603 %	České kraje N=1114 %	Slovensko N=487 %
Do jednoho roku	1	1	2
Do dvou až tří let	19	19	21
Do pěti let	32	31	32
Za delší dobu	38	40	33
Neočekávám zlepšení	5	5	5
Nevím, nemám názor	5	4	7

Odpovědi ukazují, že československá veřejnost hodnotí možnosti zlepšení ekonomické situace v naší republice realisticky a zdravě skepticky. Poněkud optimističtější než veřejnost v českých krajích je veřejnost na Slovensku.

28. "Kdyby republika přijala půjčku ze zahraničí, k čemu byste radil ji použít? "

	ČSSR N=1610 %	České kraje N=1116 %	Slovensko N=487 %
Odpovědělo	99	99	99
Neodpovědělo	1	1	1
Více možností použití uvedlo	30	31	28
Technické vybavení závodů /modernizace, koncepční změny/	46	51	35
Výstavba nových podniků	8	4	16
Zlepšení výrobních podmínek v zemědělství	13	10	19
Bytová výstavba	16	10	10
Výstavba škol, přestavba školství	2	3	2
Snížení cen	1	2	1
Zvýšení životní úrovně	12	12	14
Činá odpověď	20	21	14
Nevím	9	8	11

Poznámka: otázka byla položena jako otevřená, odpovědi byly takto zkatégorizovány z celkového množství všech odpovědí podle četnosti výskytu, výpočet jako u ot. č. 9.

Ukazuje se statisticky významný rozdíl mezi odpověďmi v českých krajích a na Slovensku.

29. "Od koho by podle Vašeho mínění měla být tato půjčka přijata ?"

	ČSSR N=1610 %	České kraje N=1110 %	Slovensko N=487 %
Odpovědělo	93	91	98
Neodpovědělo	7	9	2
Více možností uvedlo	18	21	16
Sovětský svaz	15	14	18
Ostatní soc. státy/nebo jen socialistické státy/	5	4	7
USA	14	13	16
Ostatní kap. státy/nebo jen kapit. státy/	23	27	22
Mezinárodní banka	4	5	1
Neutrální státy	5	5	4
Od kohokoliv, kdo je ochoten půjčit	7	6	9
Kdo poskytne nejvýhodnější a nejmenší závazky	28	30	26
Nevím	9	8	10

Otázka byla položena jako otevřená, odpovědi zkatégorizovány.

30. "Poloha Československa ve střední Evropě dala vznik různým úvahám o zahraniční politice naší republiky. Jednou z nich byla "most mezi západem a východem ". Souhlasíte nebo nesouhlasíte s tímto pojetím ? "

	ČSSR N=1602 %	České kraje N=1114 %	Slovensko N=486 %
Souhlasím	47	49	47
Někdy by to bylo účelné	23	24	23
Nesouhlasím	14	14	13
Nevím, nemám názor	16	13	23

Odpovědi zřetelně ukazují, že československá veřejnost je pro změnu zahraniční politiky/i hospodářské/. Není však jisté, zda otázka byla pochopena ve smyslu Benešovy koncepce "mostu" nebo pouze ve smyslu otevřenosti na východ i západ. V každém případě se obyvatelé Československa vyslovují pro vztahy k východu i západu.

31. "Myslíte, že je možné, aby se u nás nějaká skupina pokusila vyvolat nepokoje a snažila se o změnu demokratického a socialistického vývoje ?"

	ČSSR N=1605 %	České kraje N=1116 %	Slovensko N=486 %
Je to možné	54	56	49
Nevím, nemám názor	16	14	20
Není to možné	30	30	31

Otázka byla položena v prvních červencových dnech, tedy v napjaté atmosféře. Je pravděpodobné, že velké procento u odpovědí "Je to možné" vyplynulo z obavy a nervozity, možná že se tu i promítl vliv tehdejší kampaně tisku sovětského, polského, i tisku NDR. Lze předpokládat, že kdyby zato otázka byla položena dnes, bylo by rozdělení odpovědí jiné.

22. "Kdyby k takovému pokusu došlo, co je pravděpodobnější ?"

	ČSSR N=1610 %	České kraje N=1112 %	Slovensko N=486 %
Že by se o něj pokusili konzervativní komunisté, kteří nesouhlasí s demokratizací nebo lidé, kteří nepřejí socialistickému vývoji naší republiky, nebo	33	34	30
jednak konzervativní komunisté a jednak lidé, kteří nepřejí socialistickému vývoji naší republiky	22	22	23
Nevím	29	29	28
	16	15	19

Z odpovědí vyplývá, že podle mínění dotázaných pokojnému demokratickému a socialistickému vývoji hrozí větší nebezpečí od konzervativců uvnitř strany než od protisocialisticky smýšlejících lidí. 29 % u odpovědí "jednak konzervativní komunisté a jednak lidé, kteří nepřejí socialistickému vývoji naší republiky" znamená, že se lidé obávají spojení obou těchto skupin v možném útoku proti demokratickému a socialistickému vývoji.

23. "Považujete za správné nebo nesprávné takovýto pokus potlačit silou? /Policie, milice, armáda atd./"

	ČSSR N=1605 %	České kraje N=1116 %	Slovensko N=487 %
Za správné	42	41	44
Někdy ano, někdy ne	31	30	32
Za nesprávné	21	23	17
Nevím, nemám názor	6	6	7

Sečteme-li souhlas/za správné/ a souhlas s výhradou/někdy ano, někdy ne/, zjistíme, že velká většina populace považuje za správné potlačit pokus o protisocialistický zvrát silou vlastních mocenských prostředků. Srovnáme-li s otázkou následující/ot.34/zjistíme, že zároveň s tímto postojem vyslovují odpor proti použití cizí moci byť i k témuž účelu.

34. "Souhlasil byste nebo byste nesouhlasil s tím, aby k potlačení možných nepokojů bylo použito mocenských prostředků jiného státu?"

	ČSSR N=1604 %	České kraje N=1115 %	Slovensko N=487 %
Souhlasil	5	4	7
Snad, podle okolností	11	9	17
Nesouhlasil	81	85	70
Nevím, nemám názor	3	2	6

Na Slovensku se projevuje statisticky významně více souhlasu a méně nesouhlasu než v českých krajích.

35. "V současné době bylo rozhodnuto o federativním uspořádání našeho státu. Které řešení považujete pro naši republiku za nejvhodnější?"

	ČSSR N=1601 %	Čechy N=677 %	Morava N=457 %	Slovensko N=460 %
Federace Čechů a Slováků	42	42	17	63
Územní federace Čech, země Moravsko-slezské a Slovenska	23	15	46	15
Územní federace Čech, Moravy, Slezska a Slovenska	8	7	11	7
Dosavadní státoprávní uspořádání	22	31	22	8
Nevím, nemohu se vyjádřit	5	5	4	7

Z tabulky je zřejmé, že volba odpovědi je ovlivněna regionálně.

Z á v ě r

V této předběžné zprávě o výsledcích výzkumu 68-8 byly uvedeny pouze veškeré základní informace získané tříděním prvního stupně. Z dvoustupňového pouze rozdělení na Čechy a Slovensko s výjimkou otázky č. 35 tříděné podle území na Čechy, Moravu a Slovensko.

Na základě tohoto prvotního zpracování lze vyslovit pouze závěry vyplývající ze statistické interpretace výsledků.

1. Více než polovina občanů ČSSR má důvěru v KSČ, vidí v ní vedoucí sílu demokratizačního procesu. Od ledna do července stoupla podle subjektivních názorů dotázaných jejich důvěra ve stranu v celé ČSSR o 51 %, z toho v českých krajích o 47 %, na Slovensku o 63 %. U části obyvatelstva je zachování důvěry do budoucnosti spojeno s podmínkou očištění strany od zkompromitovaných a zklamavších. Tato očista je očekávána, mimo řešení hospodářských a kulturních problémů, především od mimořádného sjezdu. Více než polovina obyvatelstva vidí v KSČ spolehlivou záruku budování socialismu v naší vlasti. Pouze jedna pětina se domnívá, že v ČSSR existuje i jiná politická síla než KSČ, které by byla schopna zajistit rozvoj socialismu a demokracie.

2. Naprostá většina obyvatelstva naší republiky /86 %/ chce žít v socialistickém státě, odmítá cestu kapitalistického rozvoje. Toto základní rozhodnutí pro socialismus je u mnohých podmíněno další demokratizací. Téměř polovina dotázaných je, samozřejmě při základní socialistické orientaci naší republiky pro změnu zahraniční politiky směrem k větší otevřenosti vůči západu.

3. Asi čtvrtina obyvatelstva se domnívá, že by vznik nové politické strany ve smyslu opoziční strany byl prospěšný dalšímu vývoji.

Tento programový pluralismus se u pětiny až čtvrtiny obyvatelstva objevuje v požadavku, aby každá politická strana i organizace samostatně prosazovala svůj program bez dohody s ostatními a snažila se získat většinu a aby volby nebyly připravovány jednotně Národní frontou. Z výsledků výzkumů lze předpokládat, že část obyvatelstva ČSSR je pro programový pluralismus pouze jako demokratický princip. Neprokázalo se totiž, že by v ČSSR existovala výrazná tendence a zájem zorganizovat se v nějaké politické straně či organizaci. Pouze 13 % ze všech dotázaných by se chtělo /mimo 27 % již organizovaných/ stát členem politické strany, případně některé organizace s politickým programem.

4. Začátkem července, tedy v době napjaté atmosféry se asi polovina dotázaných domnívala, že by u nás mohlo dojít k pokusu o zvrát demokratického a socialistického vývoje.

Dotázaní soudili, že kdyby k takovému pokusu došlo, pokusili by se o něj v první řadě /podle relativní četnosti odpovědí na otázku/ konzervativní komunisté, kteří nesouhlasí s demokratizací /33 %/, pak jak konzervativní komunisté, tak i lidé, kteří nepřejí socialistickému vývoji naší republiky /29 %/ a teprve na třetím místě lidé, kteří nepřejí socialistickému vývoji naší republiky /22 %/. Část obyvatelstva kategoricky /42 %/, část s výhradou /51 %/ přitom považuje za správné, aby k potlačení případného pokusu o zvrát stávajícího politického systému bylo použito mocenských prostředků vlastních /policie, milice, armády/. Zároveň ovšem naprostá většina /81 %/ vyslovuje kategorický nesouhlas s tím, aby k potlačení možných nepokojů bylo použito mocenských prostředků jiného státu.

5. Více než polovina obyvatelstva se domnívá /začátkem července/, že svobody projevu je dostatek, pětina soudí, že je svobody projevu málo. V posledních týdnech /rozuměj květen, červen/ důvěra

k novinářům /tisk, rozhlas, televize/ spíše stoupla u více než poloviny občanů, u třetiny obyvatelstva zůstala v podstatě stejná.

6. Federalizace, i když rozhodnutí o státoprávním uspořádání již bylo přijato, zůstala v myslích obyvatelstva ne zcela vyřešeným problémem. Federaci Čechů a Slováků na národním principu akceptuje 42 % obyvatelstva /z toho 42 % české kraje, 17 % moravské kraje, 63 % Slovensko/. Územní federaci Čech, země Moravsko-slezské a Slovenska považuje za nejvhodnější 23 % populace ČSSR / z toho 15 % v českých krajích, 46 % moravské kraje, 15 % Slovensko/. Dosavadní státoprávní uspořádání považuje za nejvhodnější 22 % obyvatelstva ČSSR /z toho 31 % Čechy, 22 % Morava, 8 % Slovensko/.

7. Obyvatelstvo ČSSR ve své většině hodnotí dnešní hospodářskou situaci Československa strážlivě realisticky jako velmi kritickou s možností zlepšení za dlouhou dobu /50 %/ a vážnou, ale s možností zlepšení do dvou až tří let /36 %/. Hlavními příčinami dnešní složité hospodářské situace Československa jsou podle názoru dotázaných:

- 1/ špatný způsob řízení /70 %/
- 2/ nízká kvalifikace odpovědných pracovníků /60 %/
- 3/ nevhodná mezinárodní spolupráce /42 %/
- 4/ nízká technická úroveň zařízení (36 %)
- 5/ příliš velké zaměření na těžký průmysl /31 %/
- 6/ velké půjčky do zahraničí /29 %/
- 7/ výdaje na obranu /armáda, bezpečnost / - /22 %/

Obyvatelstvo akceptuje nutnost ekonomické reformy a projevuje toleranci vůči možnému snížení životní úrovně na přechodnou dobu, ovšem s perspektivou zlepšení. Podle názoru dotázaných lze obrát k lepšímu, který by přinesl i znatelné zvýšení životní úrovně, očekávat za delší dobu /38 %/, do pěti let /32 %/, do dvou až tří let /19 %/.

Možnosti nápravy dnešního stavu našeho hospodářství vidí dotázaní takto:

- 1/ změnit způsob řízení hospodářství /62 %/
- 2/ zařadit do hospodářských funkcí odborníky /56 %/
- 3/ zvýšit technickou úroveň zařízení a strojů /42 %/
- 4/ změnit mezinárodní spolupráci /34 %/
- 5/ přijmout půjčku ze zahraničí /28 %/
- 6/ nepůjčovat jiným státům /26 %/
- 7/ přestat se zaměřovat na těžký průmysl /24 %/
- 8/ snížit výdaje na obranu / armáda, bezpečnost/ -/23%/.

Další vyhodnocení zpracovaných dat bude provedeno v další práci.